

ἄλλο εἶμαι μεγάλος καὶ παντοδύναμος !»

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα δοκίμασε ὁ ἴδιος νὰ περπατήσει στὸν ποταμὸ λέγοντας· «Ἐγώ, Ἐγώ, Ἐγώ !» μὲν ὅμως πάτησε τὰ νερά, καὶ πῆγε στὸν πάτο καὶ πνίγηκε.

Ἡ πίστις κάνει θάματα, μὰ ἡ ματαιοσύνη κι' ὁ ἐγωϊσμός καταστρέφουν τὸν ἄνθρωπο.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΖΟΥΦΡΟΥΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στὴ βδομαδιαίτη φημερίδα τοῦ Παρισιοῦ *L' Opinion* (3 Avril 1911, page 432) δημοσιεύτηκε τὸ ἀκόλουθο ἄρθρο τοῦ Ψυχῆρη :

Δυὶ βδομάδες τώρα μᾶς ἔρχονται σκεδὸν κάθε μέρα ἀπ' τὴν Ἑλλάδα εἰδησες τρομαχτικές. Θὰ γίνε· συλλαλητήριον γιὰ τὴ γλῶσσα· ἓνας καθηγητὴς ζητεῖ νὰ μπεῖ στὸ Σύνταγμα ἓνα ἄρθρον γιὰ τὴ γλῶσσα· ἡ Βουλὴ συνεδριάζει δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύχτες στὴ σειρά γιὰ τὴ γλῶσσα· ἀπαιτοῦνε τὴν ἀπόλυση μερικῶν ὑπαλλήλων γιὰ τὴ γλῶσσα τους· ἡ Κυβέρνηση κοντεύει νὰ πέσει· πάλι γιὰ τὴ γλῶσσα. Ὁ Παρισιάνος βαστά τὸ κεφάλι του, χωρὶς νὰ καταλαδαίνει πῶς καὶ γιατί μιὰ γλῶσσα μπορεῖ κι ἀνακατεῦεται μὲ τόσες σάλτσες πολιτικές.

Αὐτὸ θάθελα νὰ ξηγήσω ἐδῶ μὲ λίγα λόγια. Στὸ ζήτημα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, μὲ τὴν ἰδέα πῶς μιλῶ σ' ἄνθρωπους ποὺ τὸ ξέρουν, θάμαι σύντομος. Ἀπ' τὴν ἀρχαία γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Πλάτωνα καὶ πρὶν ὕστερα τῆς Νέας Διαθήκης, σχηματίστηκε σιγά-σιγά, κανονικὰ ἢ νεοελληνικῇ· ἡ γλῶσσα αὐτὴ εἶναι γιὰ τὰ ἀρχαία ἐλληνικά, ὅ,τι εἶναι γιὰ τὰ λατινικά τὰ γαλλικά, ὅ,τι ποῦμε ὅ,τι εἶτανε στὸ δέκατο ἔχτο αἰῶνα, τὸν καιρὸ ποὺ δυὸ μεγάλοι πεζογράφοι, ὁ Ραμπέλès κι ὁ Μονταίνης, παίρνοντας τὴ γλῶσσα ὅπως εἶταν ὀλοκαίνουρια ἀκόμα προσπαθοῦσαν νὰ τὴν ταιριάξουν σ' ὅλες τὶς ἀνάγκες τῆς σκέψης. Στὴ λογοτεχνία τὰ νεοελληνικά, ἔτσι ὅπως τὰ δρίσαμε, βρίσκονται στὴν περίοδο αὐτὴ τῆς κατεργασίας καὶ τοῦ σχηματισμοῦ. Αὐτὰ ἔναι τὰ ἐλληνικά ποὺ οἱ καθαρευουσιάνοι—ὅπως τοὺς λέν σήμερα οἱ ἐφημερίδες—δὲ θένε. Θένε καλὰ καὶ σώνει τὰρχαία ἐλληνικά λίγα ἢ πολὺ κλασσικά, ἀττικά, βυζαντινὰ κτλ.

Τὰλλα ἐλληνικά τὰληθινά, εἶναι γι' αὐτοὺς **χυδαῖα, ἀπόβλητα, διεφθαρμένα, αἰσχος** γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ παιδιακήσια ἀντίφασιν, αὐτὰ τὰ ἀπόβλητα ἐλληνικά μιλοῦνε· τὰ ἐλληνικά ποὺ δὲ μιλοῦνε τᾶχουν γιὰ τὰ μόνον ἄξια νὰ γράφονται.

Δὲ θὰ συζητήσω ἐδῶ αὐτὲς τὶς παιδιακές πρόληψεις. Δὲ θὰ δεῖξω ἐδῶ πῶς αὐτὴ ἡ καθαρευουσιάνικη γλῶσσα, ἡ τόσο τάχα καθαρή, εἶναι ἓνα χοντροκαμωμένο ἀνακάτωμα ἀπὸ ξενισμούς καὶ μακαρονίστικα ἐλληνικά. Δὲ θὰ ποδεῖξω πῶς αὐτὴ ἡ γλῶσσα βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, ποὺ ἓνα μονάχα νόμιμο παιδί ἔχει, τὴ νεοελληνικῇ. Θέλω μόνον νὰ δεῖξω πῶς μποροῦν καὶ γεννιοῦνται τόσα πάθη ἀπὸ ἓνα γλωσσικὸ ζήτημα.

Ξέρετε τὴ νύχτα τοῦ Ζουφρουά, τὴ νύχτα αὐτὴ ποὺ ὁ πιστὸς ἐξετάζει καὶ βλέπει νὰ γκρεμίζονται μιὰ μιὰ οἱ πεποίθησές του, χωρὶς χαρά, χωρὶς ἐμπιστοσύνη στὰ μελλούμενα, γιατί ἀκόμα ἔχει τὴ θλίψη τῶν περασμένων του. Ἐνας νέος Ρωμῖος μοῦκαμε τὴν προσωπικὴ ἐμολογία μιᾶς γλωσσικῆς νύχτας τοῦ Ζουφρουά. Τοῦχανε μάθει ἀπὸ παιδί νάχει πίστη στὰρχαία, νὰ βλέπει στὰρχαία τὸ πρότυπο δόλων τῶν ἀρετῶν, νάνεβάξῃ μὲ καμάρι τὴν καταγωγή του σ' αὐτὰ, ἀπ' αὐτὰ νὰ κρεμνᾷ τὸ λόγο τοῦ εἶναι του, τὴν ἴδια του τὴν ὑπαρξή, τὴν δόλοτα νέα. Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά τοῦ τὰ μαθαίνουνε στὸ σχολεῖο, τοῦ λένε πῶς πρέπει νὰ τὰ γράφει, πῶς σ' ἓνα γράμμα τῆς μητέρας του δὲν πρέπει νὰ τολμᾷ νὰ τὴ λείι **Ἀγαπητὴ μητέρα ἢ ἀγαπητὴ μαμὰ** ἀλλὰ **προσφιλὲς μοι μήτηρ**. Αὐτὴ τὴ διαταγὴ τὴν κάνει μ' εὐλάβεια. Ἀργότερα, ἂ γράφει κανένα βιβλίον τὸ γράφει σ' αὐτὰ τὰ ἐλληνικά. Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά τὰ βλέπει παντοῦ, στὴν Ἐκκλησίᾳ καὶ στὴν Πολιτεία, στοὺς νόμους καὶ στὸ Σύνταγμα, στοὺς λόγους τῶν βουλευτῶν του, στίς ἀπόφασες τῶν δικαστῶν του, στὰ βιβλία τῶν σοφῶν του, τί λέω; καὶ στὴ φιλολογία τοῦ ἀκόμα, πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ὡς καὶ στὴ μετάφραση τῆς «Νανᾶς» τοῦ Ζολᾶ.

Αὐτὰ τὰ ἐλληνικά, ὅπως βλέπετε, εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ του.

Ἐνα πρᾶμα μονάχα δὲν κάνει μ' αὐτὰ τὰ ἐλληνικά. Δὲ μιλᾷ. Τοῦ κάκου, δὲν μπορεῖ. Εἶναι πάρα πολὺ μακριά, πάρα πολὺ μακρινά, πάρα πολὺ κρύα.

Δὲ θὰ γαπήσῃ ποτὲς τὴ γλῶσσα αὐτῶν τῶν σκολαστικῶν. Ἐνας βουτηχτὴς ἀπ' τὴν Κάλυμνο μοῦ δηγότανε μιὰ μέρα πῶς στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας, στίς πρώτες τοῦ βουτηξιᾶς, θυμούμενος τὴν ἀρραβωνιαστικίαν του, ἔκανε τραγούδια καὶ τῆς τᾶστελνε μὲ τὸ νοῦ.

— «Ἐκεῖνη τᾶκουε ἀπάνου ἐκεῖ, μούλεγε ἀκόμα, τὴν ὦρα ποὺ ἐγὼ τῆς τὰ ταίριαζα ἐκεῖ κάτρου».

Ἄν ἡ Ρωμιοπούλα ἄκουε τόσο καλὰ τὰ τραγούδια τοῦ βουτηχτῆ, τοῦ σφουγγαῖα τραγουδιστῆ, τᾶκουε γιατί ὁ ἀρραβωνιστικὸς τῆς ἔδεν τᾶπλεκε στὰρχαία ἐλληνικά. Τᾶπλεκε στὴ γλῶσσα τῆς καρ-

διάς του. Μόνο στη γλώσσα της μάνας του μπορεί ένας Ρωμῖος σήμερα νὰ πει ὅλη του τὴν ψυχὴ κι ὅλη του τὴ σκέψη.

Αὐτοὶ οἱ στοχασμοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀκόμα βασανίζανε δίκως ἄλλο τὸ φίλο μου τὴ νύχτα τοῦ ἐκείνου τοῦ Ζουφρουά. Ἐβρίσκε σιγὰ-σιγὰ πὼς μονάχα χίμαιρες εἶχε λατρεύει ὡς τότε, πὼς αὐτὰ τὰ ἑλληνικὰ ποὺ τὸν φορτώνανε δὲν εἴγτανε δὲν μπορούσαν νὰ νῆαι τὰρχαῖα, μόνο κάτι κορακίστικα χωρὶς ὄνομα καὶ χωρὶς ἐποχὴ, πὼς χρειαζόταν ἓνα καινούριο ὄργανο στὴν καινούρια του ζωὴ. Κι αὐτὸ τὸ βραχνὰ τῶν περασμένων, τὸν ἔδιωχνε μὲ τὸ χέρι του γιὰ νὰ πάει στὰ μελλούμενα. Μὰ, τὴ στιγμή αὐτή, σὰν τὸν Ἑρρίκο Χάινε, ποῦ, ἀφοῦ σύντριψε μέσα στὴν καθεδράλα τῆς Κολωνίας τοὺς σκελετοὺς τῶν τριῶν μάγων βασιλιάδων, βλέπει κύματα αἵμα νὰ ἀναδύζον ἀπ' τὰ στήθια του, ἔτσι κι ὁ Ρωμῖός μου, βρίσκοντας τὴν ἀλήθεια θυμώνει κ' ὑποφέρει ποῦ ἔχασε τόσα χρόνια κυνηγώντας ἓνα ψεύτικο ἰδανικό.

Αὐτὸ τὸ πράμα μᾶς δείχνει τὸ δρόμο. Ἄν, ἀλλάζοντας ὅ,τι πρέπει νὰλλάξει, πῆτε μέσα σας πὼς δὲν ὑπάρχει θρησκευτικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα, πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶναι τὸ ἀληθινὸ θρησκευτικὸ ζήτημα, πὼς αὐτὴ ἡ κατάστασις τῆς διπλῆς γλώσσας καὶ γι' αὐτὸ τῆς διπλῆς συνείδησης, τῆς διπλῆς σκέψης, τῆς διπλῆς ὑπαρξῆς, εἶναι μιὰ κατάστασις ποῦ ἀπορροφᾷ ἀλάκερο τὸ άτομο, ὅσο ἓνα δόγμα, ὅσο μιὰ θρησκεία, τότε θὰ καταλάβετε, πὼς ἡ γλώσσα ῥήγνει ἢ χρησιμεύει γιὰ πρόφασιν νὰ ῥήξῃ μιὰ Κυβέρνηση. Εἶναι ἀκόμα ἓνα ζήτημα ποῦ τὸ ἐκμεταλλεύονται κ' ἓνα παραπάνω ποῦ οἱ καθαρευουσιάνοι εἴταν ἀπελπισμένοι τώρα τελευταῖα. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐρχότανε στὰ πράματα, ὁ κ. Βενιζέλος δὲν εἴτανε καθόλου ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας· εἴταν, ὅλος ὁ κόσμος τῷ ἔξερε, δημοτικιστῆς. Κι αὐτὸ εἴταν μιὰ ἀπ' τίς αἰτίες ποῦ ἀναψαν οἱ λύσσεις καὶ τὰ λοιπὰ.

Ὁ κ. Βενιζέλος βιάστηκε νὰ ψευτίσῃ τὴν κακὴν ἰδέαν ποῦ ἔχανε γι' αὐτὸν οἱ καθαρευουσιάνοι. Καὶ τῷ κάμε μὲ ἔργα : δέχτηκε, σύνταξε μάλιστα ἓνα νόμο ποῦ μ' αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση δηλώνει πὼς σταματᾷ τὸ ρέμα τῶν ποταμῶν, τῶν γλωσσῶν ἤθελα νὰ πῶ

Ἄς μὴ γελιόμαστε. Ὁ κ. Βενιζέλος ὡς τὰ τώρα περνοῦσε γιὰ πολιτικός· σήμερα φανερώθηκε πὼς εἶναι ἓνας μικροπολιτικός καὶ τίποτα παραπάνω.

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα—τῷ δειξά, τὰ πόδεξά ἀμέτρητες φορές στὰ βιβλία μου—εἶναι γιὰ τὴν Ἑλλάδα ζωτικὸ ζήτημα. Σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἓνας ἄνθρωπος δείχνει τὸ χαρακτήρα του, ἓνας πολιτικός τὴ φρόνησιν καὶ τὸ θάρρος του. Ἄν δειλιάσει

στὸ κύριο σημεῖο, θὰ δειλιάσῃ σ' ὅλα τὰλλα, μὲ τὴ σειρά. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, μ' ἀρχηγὸ τὸν κ. Βενιζέλο, φέρθηκε σὰν τυφλή. Γιατὶ τὸ ζήτημα τῆς νεοελληνικῆς εἶναι τὸ καθαρὸ ἐθνικὸ ζήτημα, ἀφοῦ ἀλάκερη ἡ Ἑλλάδα τὴ μιᾶ καὶ τὴν ἀγαπᾷ. Ἐτσι λοιπόν, ἓνας δημοτικιστῆς μπορεῖ νὰ πῇ σήμερα ἐκεῖνο ποῦ ὁ κ. Βενιζέλος δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πῇ μέσα του, μ' ὅλη του τὴν καινοδουλετικὴ πλειονοψηφία, ὅτι δηλαδὴ, ὅπως μιὰ φορὰ τὸν Ὀδυσσεά, ἓνας λαὸς ἀμέτρητος τὸν συντροφεύει.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΑΤΙΝΑΔΑ

ΣΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΙΑ ΤΟΥ

Ἔχεις ψηλὸ καὶ ματογυᾶλι
Κ' ἔχεις λεβέντικη περπατησιὰ
Κ' ἔχεις τὸ πιὸ ὁμορφὸ κομπολογάκι,
Δάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Τὰ ξυχαρῆνιά σου τὰ χειμαρῶνια
Σκοτάδια σκόρπισαν γύρω βαθιὰ,
Καὶ μᾶς γεμίσανε ψευτιάκι,
Δάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Ἀπὸ τὰ ὄραῖά σου, σοφὰ λογικά
—Κοριὰ λές κ' εἴτανε στὴ γῆ παρτιά—
Χίλι φτωγώσανε Μιστριωτάκια,
Δάσκαλε, πές μου, τί θέλεις πιά ;

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΠΑΤΡΑΓΑΘΙΑ

Ἀφιερώνεται σ' ὅλους ἐκείνους τοὺς
συμπατριῶτες μου ποὺ θέλουν τὴν
Ἑλλάδα σαπιοκάραβο δεμένο πίσω
ἀπὸ τὴν προγονικὴ μας δόξα.

Τὴ δόξα τοῦ πατέρα σου ἄφησε νὰ σιχάσῃ
Αὐτὴ 'τανε δική του·

Ἄν σὲ βαρύνουν τ' ἄρματα, δὲν εἶναι πιά δικὰ σου
Κι' ἂς εἶσαι τὸ παιδί του.

Ναί, τοῦ πατέρα τὴν τιμὴ ἄφησε νὰ κοιμᾶται
Στὸ τιμημένο μνήμι·
Καρᾶβι ποῦναι δυνατό μονάχο του ἀνοίγει
Τὸ δρόμο μὲς τὸ χῆμα.

(Παράφραση ἀπὸ τὴν Frithjofs—
Sagor τοῦ Tegnér)

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ